List 38. **NOVICE** Tečaj XXIII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za polleta 1 gld. 80 kr., za četrtleta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 20. septembra 1865.

Gospodarske stvari.

Oklic svilorejcem.

Gospod dr. Hlubek razglaša v časniku štajarske kmetijske družbe to-le:

Pri razstavi kmetijski v Mariboru, ktera bode od 23. dne t. m. do 1. oktobra, se je ustanovil odsek, ki se bode posvetoval o sviloreji.

Sviloreja ni samo važno za štajarsko, ampak za vse sosedne dežele; tedaj vabim svilorejce vseh teh dežélá, naj se udeležijo posvetovanj, ki bodo obsegala sledeča vprašanja:

1. Zakaj gré rakovo pot sviloreja na Štajarskem?
2. Kaj naj bi se storilo od strani vladine, deželnih zborov in gospodarskih družeb, da se krepko ustanoví sviloreja v našem cesarstvu in to nadomesti, kar je zgubilo potem, da so se mu odtrgale najbogatejše (laške) dežele?
3. Kaj so skušnje poslednjih let kazale o različnih svilodnih plemenih, kakor bulgarskega, japaneškega in Polevoltinov?
4. Ali se sme kaj prida pričakovati od tistih svilnih črvičev, ki se redijo od božjega drevesa (ajlanta)?
5. Naj bi povedali, ki so o tem kaj skusili, kaj je s svilnim črvičem, ki se od hrastovega listja živi in Jama-črvič imenuje? — odkod bolezen svilnih črvičev? kako jo odvrniti itd. —

Naj naši gospodarji pomislijo, da so nam laške dežele skoro 50 let pomagale preživiti našo veliko armado. To je zdaj drugače; mi smo zgubili deželo, ktera je v primeri našemu cesarstvu največ dohodkov dajala.

Zdaj moramo sami butaro velicih davkov nositi; treba, da si privabimo še druzih dohodkov; te pa nam bi v naših krajih dala sviloreja.

Tedaj naj pride mnogo gospodarjev in svilorejcev v Maribor, da se posvetujemo o tem, kajti še zmiraj je prislovica resnična: Pomagaj si sam in pomagano ti bo.

Iz zbora avtrijskega gozdnega društva.

(Konec.)

Iz Postojne. — Dalje je šel govor na to, ali bi se dalo splošno pokončanje gozdov tukaj odvrniti, in tudi pusto zemljišče zopet pogozditi. Pred vsem drugim bi morala modra gozdna postava priti v djansko veljavo, tudi viša oblast bi mogla nad ohrambo gozdov čuti; prosto ljudstvo pa bi se moglo tudi učiti, da bi dragoto lepih gozdov bolje cenilo. Zgled bolj imenitih posestnikov, napeljevanje srenjskih mož, za mladino dotični šolski poduk bi v tej reči mogel mnogo koristiti. Zemlja na Krasu pa, kolikor je je še, je jako rodovita; če je kak kraj le nekoliko v miru puščen, kmali se pokažejo mlade šibinice; in če se paša v kaki strani popolnoma ustavi, za grmovjem se zarodí sčasoma gozd. Po takem potu je za orehovskim gradom lep mlad gozd, in na obeh straneh ostajajo prazne ali z raztresenimi grmi zastavljene brežine. Povsod, je bilo rečeno, kjer raste brinje in lesčevje, zamore rasti tudi drevje; le skrbeti je treba, da se to grmovje bolj razširi, ostalo zemljo varuje, in z odpadki novo prst napravlja. Celó rešelika ali kršelika ni tako malo vreden grm, kakor bi kdo menil; na Soviču za Postojno bi ne bilo toliko zelenjave, ako bi se zatrla rešelika, ki je ondi obilno raste. Če se pa mnogo drevja še zdaj rado samo zaploduje, ni tedaj nič čuda, da se nalašč zasejano ali zasajeno drevje tudi dobro ponaša. Sicer je obvarovanju gozdov med prostim ljudstvom ta misel zeló nasproti, da si v stiski sedanjega časa mnogokrat ne morejo nič pridobiti, razun iz lesa, in po takem pada drevo za drevesom, in gozd je čedalje bolj redek ali pa je že zeló zginil. Tukaj bi bilo treba, ljudem pokazati druga pota, kjer se še kaj dá prislužiti. Res, da tacih potov je sedanji čas malo, vendar če druzih ni, so še nektera rokodelstva za domačo potrebo, kjer si zdaj tuji delavci kruh služijo, ko bi si ga lahko domači svojili.

Še je bilo vprašanje zastran drevja, ktero bi bilo pogozdenju Krasa najbolj primerjeno. Tukaj kraji sami dajejo naznanilo; kakoršna drevesa so dozdaj rada rastla, takošna se bodo tudi za prihodnje najbolj priporočevala. Hrast je bil poglavitno drevo v nekdanjih časih, in tudi sedanje dni se ne sme devati na stran, kakor bi se komu zdelo; saj se še vedno nahaja po samem in v manjših gozdih krog Postojne, med Košano in Vremami v reški dolini, med Senožečami in Vipavo v Brdah, zlasti pa okoli Lipice. Cele gozde dela še bukev, tudi hoja ali jel, bodi si na Nanosu ali na Javorniku, tudi v senožeški Lozi; smreka se bolj nahaja na uno stran proti Planini, na to stran raste bolj po malem. V veči skupščini, pa tudi po samem, raste topol in breza, bolj po redkem ostaja jesen, lipa, brst, gaber, javor. Vsa ta drevesa se prav rada sama dalje plodijo, kjer je kaj pripravne prsti, in kjer se odvračuje samopašno pokončevanje mladih izrastkov, ali zadržuje splošna paša. Pa tudi nalašč se mora tako drevje saditi ali sejati, kjer ga blizo ni tacega, da bi seme dalje trosilo. Ondi, kjer je bolj gola pleša, pa bo koristilo, če se najprej skrbí za rast pripravnega grmovja, zlasti leščevja. Razun imenovanih drevesnih plemen se po redkem nahaja tudi bor ali borovec; to drevo priporočujejo v gozdnih rečéh skušeni možje posebno na tacih pustih krajih, kjer se ima gozd prav iz nova zarediti, in sicer črni bor štejejo še za boljši kot belega. Razun navadnega gozdnega drevja je primerjen tudi oreh, pitan in divji kostanj, akacija in božje drevo ali ajlant. Tudi mnogo sadno drevje bi Krasu

kmali dalo bolj prijazno podobo, ako bi se ob potih, po ogradah ali po pašnikih bolj obilno sadilo; kakor jablana, hruška, češnja, češplja, posebno tudi murva. — Zbor gozdnega društva je h koncu zeló grajal sedanje gospodarstvo z ostalimi gozdi na Krasu. Za domačo potrebo in za vnanjo prodajo se brez previdnega odbiranja končava toliko drevja, da ostala drevesa niso v stanu več burji braniti se, in da se mlado drevje ne more lahko zarejevati. Pri posekovanji dreves se puščajo preveliki porobki pri korenini, zraven se po nemarnem obračanji podirajo še druga drevesa; odsekani vrhi, okleščene veje se le deloma porabijo, največ tacega lesa v gozdu pognjije. Tudi cena lesa sploh stojí niže kakor v druzih deželah; ceno pa najbolj tlači ta okoliščina, da je preveliko in presilnih prodajavcev, nasproti pa kupovavcev ni od več straní; samo na Trst je šla doslej vsa prodaja, zdaj še le se je začela obračati tudi na Reko. Pa tudi potje za izvožnjo delajo zadržke. Gozdni potje so dolgi in nerodni, večidel se vozi le z voli ne s konji; srenjske ceste so večidel pomanjkljive in zanemarjene; železnica gré le na eno stran na Trst, in je draga, vélike ceste so bile doslej sèm ter tjè težavno izpeljane. Vsak poboljšek v tej reči bo tudi koristil kamnitemu Krasu.

Hicinger.

Národne stvarí.

Glasi domorodni o novem času.

(Konec.)

Iz Kranjskega D. A.

V južno-vzhodni Evropi se, kakor je znano, ne manjka narodov, ki v nepopisljivo revnem in tužnem stanu že dolgo dolgo let zdihujejo in se milo ozirajo po dobrotljivi roki, ki bi jim iz nadloge pomagala. To je pravi „Hic Rhodus“, za Avstrijo našo. — Blagor toraj njej, ako ne bode več pod svojim novim ministerstvom tistih Nemcev poslušala in ubogala, ki imajo le svoje sanjarije „vom grossen deutschen Vaterland“ za — heilige Gefühle, — vse rodoljubje Slovanov pa za separatistične tendence; ali tistih Magjarov, ki hočejo po vsi sili druge narode le pod seboj, a ne poleg sebe kot ravnopravne, v domačih, narodnih zadevah od njih ravno tako ko sebe od Nemcev neodvisne brate imeti.

Kaj je neki Avstrija od Nemčije, ktero je vedno z obema objemala in z dobrotami obsipala, kteri za ljubav je že toliko pretrpela, toliko žrtovala in svoje lastne narode zanemarjala, kaj je neki ona od nje za plačilo prejela? To, da je še vselej na cedilu ostala in v sili in potrebi od Nemčije zapuščena bila. Naj reče kdo, da ni tako! — In kam da pelje tisto magjarsko neizmerno hlepenje po supremacii, kam da cikajo tisti „Majestätsrechte der h. ungar. St. Stefanskrone“, nam pričate jasno in glasno leti 1848 in 1849.

Zatoraj proč s tistimi „državami“ v državi, proč s tistim gospodarstvom enega naroda nad drugim. Magjarom in Nemcem naj se toliko pravic in neodvisnosti podelí, kolikor je je potreba in se je vsem drugim narodom podeliti more, in kar se Magjarom dá, naj se nobenemu narodu ne odreče. Potle bo vse prav, — drugače pa težko, težko kedaj. Naj torej Nemci in Magjari, ako dobro želé celi državi in sami sebi, ako jim ni „Austriae amor“ — phantasma, naj svoje vrtoglave misli po suvrenstvu iz glave pusté; naj od tistih pravic, ki so si jih v teku časa na stroške drugih narodnosti prisvojili, toliko odnehajo, da bodo vsi narodi avstrijski v enako razmerje do središnje vlade prišli; naj toraj nikar ne branijo, da bi se vsi tisti narodi, ki so bili nekdaj okoli krone sv. Štefana združeni, zdaj ž njimi vred kot popolnoma ravnopravni bratje okoli krone tistega kralja in cesarja združili, razun kterega na svetu nobenega druzega nimajo: kajti s svojim neizmernim prizadevanjem po supremacii, z delanjem države v državi bi sicer oni Avstrijo čedalje bolj slabili, in ji nazadnje še morda smrten udarec zavdali, ali svojega namena vendar ne bi dosegli. Ako bi se namreč kaj tacega zgodilo, česar nas večni Bog varuj! je več ko gotovo, da bi se na podlagi narodnega federalizma nova, morda še veliko veča Avstrija napravila, ali Magjari ne bi imeli v njej za en las večih pravic, ko vsak drug narod. Od tistega Magjarorszaga pa, od kterega oni vedno sanjajo, da bi v njem vse Nemagjare pod svojo hegemonijo imeli, ne bi bilo duha ne sluha, če bi ravno 100 vóz starih, plesnjevih dokumentov na dan spravili in dokazali, da je pisano in tiskano, priseženo in zapečateno, da morajo vse dežele, ki so bile nekdaj pod krono sv. Štefana združene, nazaj pod njihovo oblast priti. Njihov Magjarorszag se je namreč že zdavnej preživel, in dandanes ne sliši drugam ko med brklarijo in staro šaro srednjega veka.

Zato bi svetovali novemu ministerstvu, naj ono, namesti da bi z nespametnim dualizmom Magjare v njihovih toliko nevarnih težnjah po supremacii podperalo, raji vse storí, kar koli je v njegovi moči, da bi ravnopravnost narodna, ki je prvi namen in edinoprava stalna podlaga Avstriji, resnica postala. Naj Avstrijo po narodnostih decentralizira in vsakemu narodu toliko neodvisnosti in avtonomije podelí, kolikor je neobhodno potrebuje za ohranjenje in razvitje narodnosti svoje. Potem se ne bo bati dualizma; ne bo se bati države v državi, ker ne bo nikogar mikalo, v družbi in s pomočjo prevzetnih Magjarov to si pridobiti, kar nam more Dunaj sam v toliki meri podeliti, da bo vsem potrebam zadostovalo.

Pa marsikdo misli in trdi, da je to lahko govoriti ali nemogoče izpeljati, ker so narodi avstrijski preveč med seboj pomešani. Ali temu ni tako. Vzemi, dragi moj, ki to trdiš, veliki Czörnigov zemljovid avstrijske države v roke, in videl boš, da so narodi avstrijski kompaktno skup drug poleg druzega, samo nekoliko malih, večidel nemških otokov se med Magjari, Romani in Slovani nahaja, kterim bi obveljava njih jezika v šoli, cerkvi in pisarnicah zadostovala. Ne manjka se sicer tudi druzih posameznih inorodnikov kakor tudi domačinov, ki po vsi sili hočejo tujci biti; al da bi se zarad takih mož celim deželam, celim narodom narodna pravica kratila, to bi bil narobe-svet. Tem pravim ali psevdo-tujcem je zadosti, če se jim v njih narodnost ne dreza, marveč da se jim na prosto voljo pustí, naj bodo in ostanejo tiste narodnosti, ktere koli hočejo. Saj ko bodo videli, da na pr. na Slovenskem slovenščina k kruhu pomaga tako, ko nemščina na Nemškem, bodo menda kmali plašč po vetru obrnili.

Pa naj bo za zdaj zadosti od tega. Saj se bodo menda kmali sopet deželni zbori začeli, morda že na podlagi novega Slovanom pravičnega volilnega reda — ki bodo jako imenitni, ker se jim bo neki v smislu oktoberske diplome v obravnavo izročilo vse, kar ni naravnost za državni zbor odločenega. Najimenitneje in zares vse hvale vredno je pa to, da se novo ministerstvo neče s kakim novim oktroiranjem a la Schmerling prenagliti, ampak da hoče tudi državnopravne razmere in notranje zadeve avstrijske deželnim zborom v pretres in v obravnavo izročiti. Takrat se bo gotovo živo priporočalo to in uno, ali pravo bodo vendar deželni poslanci težko prej zadeli, dokler se ne bodo zedinili v tem nasvetu: „Avstrija nova naj se osnuje na podlagi narodnega federalizma“,

ker to je najbolja, edinoprava pot do prihodnje sreče, slave in mogočnosti avstrijske monarhije. Vendar pri vsem tem naj ne tajimo, da poglavitna reč je in ostane vedno: ravnopravnost vseh narodov. Zato nam je tudi skoro vse eno, naj zmaga ta ali una stranka, naj se nova Avstrija zida na podlagi historičnega ali narodnega federalizma ali pa še celó na podlagi dualizma; nam je skoro vse eno, naj se dá prednost oktoberski diplomi ali prenarejenemu februarskemu patentu ali — kar bi morda še najbolje bilo — ogrsko-hrvaški ustavi, potem, ko bi se vse iz nje odstranilo, kar ni več v sedanjem času za rabo, samo da besede Njih Veličanstva cesarja našega: „Vsi enaka bremena — vsi enake dolžnosti“, v kterih je zapovedana ravnopravnost narodna, resnica postanejo, pa bomo popolnoma zadovoljni. Brez ravnopravnosti narodne pa: adio mondo!

En teden na Dolenskem.

Spisal Valentin Zarnik.

(Dalje.)

Da se sopet k svoji Šembilii vrnem, naj povem, da sva se nazadnje vendar le razumela in da mi prinese najmlajo Laibacherico, ker je bila še le od poprejšnjega dne. Pogledam na zadnjo stran, da vidim, če je že kdo mojih starih prijatlov v Blatni vasi in pa v Kravji dolini umrl. Prepričavši se, da se še ni nobeden v bolji svet preselil, vprašam krčmarja, ali nima nobenega druzega časopisa. „O, tudi, gospod, bom precej prinesel, odgovorí in smehljaje se, mi naglo pricefra „Blätter aus Krain“ in zopet odide. Ker pa tukaj ni mrličev, niso imeli za me nikake zanimivosti, vržem jih na klop in zgrabim krčmarico, naj mi ona kaj druzega preskrbí. „O — veselo pritrdi — imamo še druge, samo da so na bolj sivem, debelem papirji tiskane; precej jih grem iskat.“ — Veselil sem se misleč, da je morebiti tudi v Krško zašla po vsem svetu znana „Vossische Zeitung“, ktero Berolinci šaljivo „Tante Voss“ imenujejo, ker ta se tiska na takem papirji. Al moje veselje je bilo kmali pri kraji, ker prinese mi nek star Laib. „Intelligenzblatt.“ Ostrmela sva oba in krohotati se začela, ko vidiva, da se zove list za „inteligencijo ona pôla“, ki donaša na kant devana posestva, oklice dražeb itd.

Pa vrata se sopet odprejo in v sobo stopi mož, kteremu se je že od dalječ svetel nos kot nekdanji bakreni šajnasti tolarji; ko bliže pride, opazim, da mu je dolg kot kak tržišk šoln in da ima saj pet mladih nosov v podobi rudečih „frnikul.“ Držal je prepokorno in preponižno zeleno žametasto kapico v roci; na tem sem ga spoznal, da so to tisti gospod, kterega po kranjski šprahi „auskneft“ kličemo. „Štefuc“ — tako mi pové, da mu pravijo — mu rečem za kratek čas, „ali bi mi ti morebiti mogel kak drug časnik preskrbeti?“ „Cel koš, gospod, če hočete, precej, precej bom postregel“ — odgovorí in skoz vrata hití. Ravs, ravs Štefucovih čevljev nama je naznanjeval, da se je pod streho napotil. „Morebiti je ravno tù pod streho krška čitavnica — opazi ironično prijatel moj — ker tudi violica le pohlevno pod grmom skrita cvete.“ In sopet se duri do kraja odprejo in Štefuc nama postavi sred sobe veliko dežo oprašenih in okajenih listov iz zlatega veka Issleibove Laibacherice. Ko sva še vsa v dežo zamaknjena, se spet vrata odpró in k stranski mizi se vsedeta moža v jirhastih hlačah; jirhovina je bila kaj široka in zeló napeta, v čevljih na kveder in štembalih čez kolena, v pruštofih po stari šegi, to se pravi: kolarje po koncu in vsaki svojo belo firmažasto marelo pod pazduho. Bila sta lepo rejena in že bolj póstarna. Kar soglasno kakor v duetu zarenčita: „en bokal starine in pa skledo „ajmôhta“!

Ko sta moža dobila, kar sta zahtevala, sta se kaj po taktu obnašala: segala sta z vilicami v skledo z neizrečeno pazljivostjo in zmernostjo, kakor da bi bila kapeljne lovila; nikoli ni drug drugemu pota prestrigel, ampak vselej je počakal, da je imel pajdaš že svojo kračo v ustih, potem se je še le drugi oddahnil in se počasi s svojim orožjem v brezno spustil. Skoraj, da sta me možaka s svojim taktom in orientalskim mirom bolj zanimala, kot pa Štefucova nesrečna knjigarnica, pri kteri je še vedno kot „servus humillimus“ nama na straži stal. Spominjalo me je to kosilo na neko novo mašo, kjer sem pred štirimi leti več kot pol ure skoraj okamnjen od začudenja gledal štiri in dvajset korenjatih gorenskih mož, ki so z enakim lesenim orodjem v rujavkasto-tamnem jezeru, kterega je neizmerna latevica obsegala, po živežu okoli štokali, kot krakovski ribči z drogi, kadar od obeh krajev Ljubljanico premrežijo in trumo nesrečnih lipanov, ščuk, sulcev, mrén itd. na eno mesto pripodijo. Al krona vseh komičnih prizorov je bila ta, da se je največemu teh 24 očakov, pravemu Štempiharju, strašno bedro že gotovo sedem let starega petelina ravno takrat, ko je nameraval z nepopisljivo lakomnostjo svoje ostre zobe va-nj zastaviti, iz ust naenkrat izmuznilo in se sopet v globočini latevice potopilo; mož ga je preplašen z očmi lovil, kot popotniki kamnje, ki se meče v krnico pri Friedrichshall-u v Norvežkem, ki je znana kot največa globočina na svetu. Nehoté mi smeh uide; al takrat je vseh 24 drogov mahoma obstalo in se proti meni žugavno obrnilo. Odpotim se naglo v drugo sobo, spominjaje se našega starega prigovora: „še psa ni dobro pri jedi dražiti.“

Naša moža sta bila jako resnobna in sama za-se, zmiraj sta prijazno na naju brlela, se na pol glasno menila, in zmiraj najbolj povdarjala besedi: „hrvaška fiškala.“ *) Ko se ravno pripognem, da bi saj nekoliko Štefucovo shrambo ogledal, nenadoma, ko se je že začelo dno skledi prikazovati, moj prijatel zabrenčí kot star čmrl s tako tehtnim baritonom, kolikor je bilo le mogoče: Možá, Bog vama žegnaj! „Bohlonej“! je bil še desetkrat glasneji odgovor. To je bil ogenj v slamnato streho; zdaj sta se možema jezika odvozljala in zaželeni pogovor se je v tek spustil. Ta izmed njima, ki si je nekako večo važnost prisojeval, se popraska in pravi: Precej ko sem se vsedel, bi bil vaji rad nagovoril, ker sem vaji po obrazih in po žnorah precej spoznal, da sta od tistih učenih, furkelnastih in prebrisanih hrvaških fiškalov, ki le v Zagrebu cvetejo, kajti jaz sem domá na hrvaški meji pri Sotli na Štajarskem, in ko sem še v Sisek z ladjo hodil, sem imel v Zagrebu večkrat priliko, prepričati se, kako so to prefrigani možje. — Mi dva pa odgovoriva možema, da se zeló motita in da ni vsakdo, ki je ožnoran, že tudi ob enem fiškal. — Pa vse zastonj; temveč ko se braniva, da nisva fiškala, tem bolj sta bila moža prepričana, da se le potuhnujeva in da sva „incognito“ na Kranjskem, kjer ne smeva sprejemati pravd. — „Pomagajta mi gospoda — nadaljuje mož — na vsako vižo mi morata pomagati, ker ne na Kranjskem, ne na Štajarskem ne morem pravice dobiti!“ — Ko vidim, da se dalje braniti nič ne pomaga, se mu razodenem kot fiškal, ga milo pogledam in vprašam, kaj da mu tako srce teží? Začne mi na dolgo in široko razkladati, da je iz bohinjske Bistrice na Gorenskem domá, da je bil dolgo časa tovornik na Savi, da se je pred 20 leti bogato na

---

*) Fiškal še iz stare hrvaške latinščine toliko, kot odvetnik ali jezičen doktar. Pis.

*

Štajarskem oženil, da je bil 2 leti udovec in kako da je bila ranjca dobra — takrat se pa mož, kteremu je že strašna vročina iz karminastega nosa puhtela, nakrmevži, višnjevo ruto iz žepa izvleče in si dve kot breskvi debeli solzi iz vsacega kota obriše in naji oba že do meje ginjenja spravi — nadaljevaje, da človek sred starih dni le vendar lahko obnorí, ker bil je že blizo 60, in da si je pred poldrugim letom v krški okrajini 18 let staro ženico poiskal, ki je bila po besedah njegovega pajdaša lepša kot jutranja zarja. Potem še le pride do jedra, to je, do pravde, ktero ima ravno s svojo „jutranjo zarjo.“ Bila je strašno čudna, zavozlana in ob enem smešna pravda, ktere ti pa, — dragi bravec ali mila bravka — ko bi bila še tako radovedna, in ko bi me še tako lepo prosila, tù v „Novicah“ ne razložim. Posnetek pravde tičí v stari pesmi:

Nezvesta bodi zdrava, — Čolnič po tebe plava;
Na barko kliče strel itd.

Mož bi bil želel, da bi se te besede od črke do črke spolnile: da bi „jutranja zarja“ zdrava ostala, da bi jo čolnič čez Savo sopet na Kranjsko domú pripeljal in če bi v barko ravno strela vdarila, si mož tudi ne bi bil od žalosti las pulil ali pa se po tleh valjal.

Rečem mu, da bi se sopet lepo v miru in kršanski ljubezni — — — Komaj pa zadnje besede zasliši, pajdaš njegov zarenči: „Zdaj pa že verjamem, da nista hrvaška fiškala, — pojva, pojva, kaj bova tù prazno slamo mlatila! Ala, račun!“

Sopet se Šembilija prikaže in nerazumljive besede godrnja v koroški nemščini. Al to je bilo možema preveč; žolc se jima razkuha in nesrečni Bohinec zakričí: če neče ta cehta slovenski znati, še nama bolj prav; pa ne bova nič plačava! — In ne léna se moža pokrijeta, svoje firmažaste pajdašice pod pazduho vzameta in kot blisk sta v veži. — Šembilija kar osupnjena strmí in ko sta že pri hišnih vratih, se za njima spustí tako naglo, da je dva obroča strla in še le na cesti se pogodí z možema ne ravno v klasični, ali, vendar le v razumljivi slovenščini. — To je bila najbolja argumentacija in demonštracija za to bažo krasnega (???) spôla. Ta dva možaka pa vsem v eksempel stavim, kako je treba brez nepotrebnih besedí pokazati, da mi na svoji domači zemlji nismo zavoljo zahtevarjev in zahtevaric na svetu! (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Hrvaškega. Nr. 11. *(Spomini na Bachove čase.)* Drugi glavni „coöficient“ naše vojske bili so učitelji nižih in viših gimnazij in realk, doktorji in doktorandi „unius“ in „utriusque juris“, uredniki novin in njih pomagači z očali in brez očal. To je bila „elita“ naše vojske, zgolj sami ženíji. Če so uradniki bolj na preobraženje javnega življenja delovali, so ti ljudjé bolj v društveno in privatno življenje segali. Njim je bila Hrvaška „ein weites Feld, welches nur noch moralisch zu erobern gilt.“ Tako smo čuli vsaki hip. Pa njihovo delovanje ni bilo čisto brez vspeha, celó rêči se mora, da je Hrvaška v desetih letih bolj trpela pod upljivom ptuje kulture, kakor Slovenija v desetih stoletjih. Kaj bi še le bilo, ako bi bili ti ljudje tri zarode hrvaškega naroda „dresirali“, kakor so se sami izrazovali! Med Savo in Dravo bi bilo izgledalo, kakor izgleda dandanes tam gori med Labo in med Odro. Kako gotovi pa so bili, da bo dober plod rodila njih „civilisatorische Aufgabe“, se že iz tega vidi, da so že preiskavali, kakošen bo dialekt, ki ga bodo govorili ponemčeni Hrvatje, ki bodo sopet nalogo imeli, nemško kulturo dalje nositi „nach Osten“ do carigradskih zidin. Bilo je med to elito „grundgelehrterov“, ki so vedeli vse, kar v Vedah in Rugvedah, starih indijskih knjigah, stojí; znali so na pamet vse kinežke in egiptovske dinastije in njih dela; poznalo se jim je, da so ves „Brockhausov Conversations-Lexicon“ od A do Z-a prebrali; pa je bilo tudi takih eksemplarov med njimi, ki izvan tistih malih paragrafov, ki v šolskih knjigah stojé, na svetu niso druzega vedeli. Naši Gundulići in Palmotići in Kačići, naši Trubarji in Konsuli in Dalmatini, naši Zrinji in Frankopani in Valvazorji, ti so jim bili španjske vasí. V vsakem kotu staknili so kaj „germanskega“, povsod pa le indo-germansko, indo-slovanskega pa nikjer ne. Ravno tako so imeli povsod braniti in zastopati interese germanske „rasse“, domače pa nikjer ne. Kakor v absolutističnih državah sme le vojnik orožje nositi, ravno tako so na temelji tega načela tudi oni si svojili izključljivo pravo o znanstvenih rečéh govoriti in pisati; drug nobeden ni bil „massgebend“ kakor oni. Starodavno plemstvo pravi, da po njegovih žilah teče siva krv, in da drugi sini Adamovi, ki niso plemeniti, nekako po zemlji smrdé. To staro plemstvo v svojih društvih trpí le take, ki morejo izkazati toliko in toliko preddedov; ali so pa oni bili gusari na suhem, na to se ne gleda. Tudi „elita“ naše vojske med seboj ni drugih trpela, kakor take, ki so mogli izkazati toliko in toliko šolskih svedočeb. Tako je nek „verifikacionalni“ odbor tudi mene iz njih društva izpahnil. Mala pa pogumna peščica hrvaških narodnjakov se je nekaj časa hrabro branila zoper to elito, pa branila se je le kakor Špartanci v Termopilah, — podlegla je. Kaj se hoče! Narodna prislovica pravi: komur Bog pomaga, pomagajo mu tudi vsi svetniki! Še le vpeljava narodnega jezika v šole je bil Maraton našim deset tisoč neumrjočim.

Zraven teh „oficioznih“ ljudí je pa imela Bachova vojska, kakor vsaka druga, še dolg rep „neoficioznih.“ To so bile cele trume „touristov“, ki so hodili ogledavat zemlje in je merit, kako daleč sega na jug in na iztok. Ko „curiosum“ moram omeniti, da je eden teh „touristov“ v neke nemške novine pisal, da se nahajajo na Hrvaškem take zverine: „die man konji nennt.“ Med vojskin rep spadalo je tudi nemško kazališčino društvo s Fürstovimi „possami“ itd., in brez števila „volkssängerov“, „alpensängerov“, „tirolersängerov“, „natursängerov“, „harfenistov“ itd. To se je pri nas „jodlalo“ še vse huje kakor v pravi domovini tolkecev. V „dvorani“ so popevali: „Und es ertönt in ernsten Klängen das deutsche Lied“; po gostilnicah so popevali: „Ist's wo am Belt die Möve zieht? Ist's wo an der Sau der Zwiefel blüht?“ Na „potoku“ in v „Ilici“ so pa drnjali: „Nur an klan Hupfer, ach Herr Jäckerle!“ Novine, ki so se najbolj prebirale, so bile v dvorani: „avgsburgerica“, po kavanah: „pressa“, v krčmah pa: „der grade Michel.“

Vse je konec vzelo. Touristi so se najbolje preplašili naših pandurov in četnikov, kazališčino društvo je pobegnilo na vse vetre, raznoimenine „sängarje“ je prepodila pesem: „Još Hrvatska ni propala“; „Presse“ je pred „Pozorom“ izginila itd. itd. Bachove vlade, ki je hotla Hrvata preroditi, bilo je konec.

Od Zilje na Koroškem 10. sept. — Prečastitljivi knezoškof kerški dr. Valentin Viery so letos, kakor vsakega leta, v več dekanijah birmovali, med drugimi tudi konca avgusta v dekanijah belaškej, kanalskej in spodnje-ziljskej. Povsod jih je ljudstvo veselo in slovesno sprejemalo. Jaz hočem tu kratko samo pregovoriti, kako je bilo pri Zilji v šent-lenartskej, podklošterskej, vratiškej, gorjanskej, šent-štefanjskej in v šent-jurskej fari. Skazali so se preuzvišeni knezoškof prijatelja slovenščine in pobožnega naroda slovenskega, povsod so na slovenskih farah po slovensko pridigovali,

občne molitve pred sv. birmo in po sv. birmi po slovensko molili, po slovensko so tudi v cerkvi pri keršanskem nauku birmance popraševali, na listikih birmskih so dali molitvice natisniti tudi po slovensko. Čista književna slovenščina jim je tako gladko tekla, da je bilo milo slišati. Tudi so šli v učilnice in so bili pričujoči kratkemu izpitu; z učilnico šent-lenartsko so bili posebno zadovoljni; učitelj razlaga slovenskim otrokom vse po slovensko, da ga dobro razumejo, učí jih pak vsaki predmet zajedno po slovensko in po nemško. Preuzvišenemu knezoškofu je tako dopadlo, da so tudi oni sami narekovali neki sestavek, da so ga po slovensko otroci na tablo napisali in za tem v nemščino spreobrnili. — V podklošterskej učilnici so tudi bili. Tam učiteljuje že mnogo let izvrsten učitelj in zna razlagati vrlo lehkorazumljivo, pa samo — po nemško, fara je pa slovenska zvunaj osem rodovin.*) Otroci morajo hoditi po celo leto, po dve leti v učilnico poprej, da po malo razumejo, kaj jim učitelj v neznanej nemščini razlaga. Govorilo se je, da bi se ustanovil tam tudi učiteljsk pomočnik, kteri bi slovenščino in nemščino dobro znal. — Na Vratah učí učitelj brati, pisati in računiti svoje slovenske učence po slovensko in po nemško. Knezoškof pokličejo pred se občinske staršine (Gemeindevorstehung), tù začne jeden izmed njih — to pot ne bodem imenoval njegovega imena — žlobodrati, da bi se v vratiškej slovenskej učilnici slovenskim otrokom v slovenščini, ktero razumejo, nič ne razlagalo, temoč samo v nemščini, ktere ne razumejo. Siromak morebiti misli, da bodo slovenski otroci bolje zastopili in se ložeje učili, ako se jim v tujem jeziku bode vse razlagalo! Knezoškof naš ga prijazno pa vrlo dobro zavrnejo, rekoč blizo tako-le: Nauk se mora početi vsegdar v materinskem jeziku, pri slovenskih otrocih vsegdar po slovensko in potlej, kadar so se v materinskem, slovenskem jeziku dobra navjeli, potle se pa lehko podučuje brati, pisati in računiti po slovensko in nemško. Materinski jezik se nima zametovati. Jaz sem rojen Nemec, so djali preuzvišeni knezoškof, pa sem se tako pravilno naučil slovenščine, da sem, rojen Nemec, v celovškem semenišču slovenske bogoslovce v slovenščini podučeval.“

Posebno slovesno so preuzvišenega knezoškofa sprejeli v Gorjah. Kakor se od daleč kočija prikaže, začnó zvoniti in streljati; pri križu v Drevlah je zbrana šolska mladina, deklice belo oblečene in ovenčane, velika množina praznično oblečenega naroda, okrajni predstojnik g. Homan, namestnik cerkvenega patrona gosp. Štefula, naš občinski predstojnik, Janez Šnabel, Hrepec, bistriški fajmošter g. Kronik, dolje-ziljski dekan gosp. dr. Levičnik. Ko kočija pridrčí, stopijo fajmošter gorjanski Matija Majar pred ljudstvo zbrano in pozdravijo preuzvišenega knezoškofa s sledečim govorom: Presvetli knezoškof! Naš višji dušni pastir! Prosim, dovolite, da Vam presvetli knez tukaj očitno izgovorim, kako smo se mi vsi, jaz in farani, srčno veselili, ko ste nam naznanili, da nas bodete v Gorjah obiskali, da bote pogledali in poslušali, kako se otroci učijo sv. kršanski nauk in kako v naši fari stojí s kršansko vero in s kršanskim djanjem. Nas toliko bolj veselí, da nas obiščete, ker je že čez 60 let, kar ni bilo višjega dušnega pastirja med Gorjani; komaj najstarejši ljudje se spominjajo, da je bila pri gorjanskej cerkvi birma. Največ se pa naši farani veselijo, ker vejo, da Vi, presvětli knezoškof, slovenščino dobro zastopite in zato tudi dobro razumete, kar bodo otroci v cerkvi pri kršanskem nauku odgovarjali. Na znamenje naše posebne radosti in veselja, dovolite nam, presvetli knez, da Vas srčno pozdravljamo in Vam glasno trikrat zakličemo: Slava! in za tem prosimo, da nam vsem pričujočim in vsem našim faranom sveti žegen podelite! — In trikrat so Slovenci gromovito zaklicali: Slava! in za tem vsa množica zajedno poklekne, knezoškof progovorijo nektere besede po slovensko, vse blagoslovijo in slovesna procesija gré med zvonjenjem in streljanjem skoz slavolok napravljen v Drevlah v Gorjani. Pri vratih k cerkvi je stal velik slavolok z nadpisom na belem s modrimi in rudečimi pismeni: SLAVA KNEZOŠKOFU VALENTINU. Zvrhaj se je majala zastava cesarska, na obeh straněh po jedna zastava slovanska belo-modro-rdeča. Drugi den v nedeljo je bila birma, in prečastitljivi knezoškof so pred birmo po slovensko kratko popridigali, ter si srca vseh pridobili. Ko so se popoldne imeli odpeljati, jih je tolika množica ljudí obdala, da se dolgo časa niso mogli v kočijo vsesti, vse jim je hotelo še poprej roko poljubiti. Tù se je moglo po pravici reči s sv. pismom: Glej višjega dušnega pastirja, ki svoje verne Slovence ljubi, in Slovenci njega! — V Šent-Štefani so knezoškofa tudi lepo sprejeli, so imeli napravljen en slavolok kraj vesi, enega pak pred cerkvijo. Birmancev je bilo tukaj mnogo, ker jih je mnogo prišlo iz gornje straní ziljske doline. Tukaj so knezoškof tudi obiskali šolo, pri obedi je bilo 19 gospodov, obed pa je bil v ograji farovškej v ukusno napravljenem šotorji. — V Šentjurji so zvunaj mladine in množine ljudstva dočakali presvetlega knezoškofa trije dekani dolnjo-ziljski, gornjo-ziljski in belaški. K birmi je prišlo v Šentjurji veliko birmancov tudi iz prednjega in zadnjega Plejperga. Po dokončanej svečanosti so knezoškof popoldne se odpeljali proti Celovcu. Mi pa še kličemo za njimi: Slava preuzvišenemu knezoškofu Valentinu!

Iz Maribora. —r— Za namenjeno besedo dne 24. t. m. smo sicer že imeli dosti pevskih vaj v tukajšnji čitavnici meseca rožnika in malega srpana, prej ko so se začele šolske počitnice. Razposlali smo tudi note na take kraje, od kodar smo še k vsaki veči besedi dobili pevske pomočí, nadjaje se, da nam bo došla taka pomoč tudi letos. Vendar vse pevce, ki nas mislijo v zboru podpirati, lepo prosimo, naj bi se udeležili zadnjih dveh občnih vaj, to je, 23. dne t. m. ob 8. uri zvečer v čitavnici, in 24. dne t. m. ob 3. uri popoldne v dvorani. Sicer bi se bilo bati, da ne obveljá Koseskova:

„Če zapoje, vse pogleda“

temoč, da bo kritika „grom beseda.“

Iz Sevnice na Štajarsk. = *) — Malokdaj sicer, dragi bravci „Novic“, slišite kaj iz prijaznega Zasavja, tem veselejša pa je novica, ktero vam danes naznanjam. Kaj pa? bote rekli. V prijazni Sevnici upamo v kratkem čitavnico imeti. Kako je to mogoče, si bo marsikteri mislil, saj Sevnica ima že od nekdaj priimek „nemška“ Sevnica. — Že leto in dan je, kar smo prvikrat, se ve da z velikim strahom, besedo „čitavnico“ izrekli; kakor bi v gnjezdo sršenov piknil, je vse zašumelo, češ, da čitavnica je pošast, ktera vsakega, ki ni „ultraslave“, v kisli juhi pojé. Al v kratkem prepričani, da ni tako, obljubili so Sevničani in rodoljubi od Brešic do Zidanega mosta svoj pristop, tako, da bo čitavnica v začetku že štela menda 100 udov. Mesec dni je, kar smo pravila in prošnjo za dovoljenje predložili vladi; nadjamo se, da bodemo v kratkem uslišani.

Od krajnsko-štajarske meje 15. sept. — Trgatev se je pri nas in za Savo sploh že pričela, in sicer tako zgodaj zato, ker kosi, droski pa tudi drugi tiči brez

*) Ni čuda tedaj, da se Koroška čedalje bolj ponemčuje. Vr.

*) Drago! Vred.

klunov preveč v vinograde silijo, pa tudi zato, ker grozdje lanskega leta še o vseh Svetih ni bilo tako zrelo in zdravo kakor letošnje. Dobil sem včeraj letošnjega vinca za pokušnjo, in reči moram, da še nikoli mi ni novo vino tako dopadlo, kakor letošnje, sladko ko med, in ukusno kakor vanilika. Možje pravijo, da še vino 34. leta ni bilo tako mastno in dobro, kakor letošnje. Bogu hvala za žlahno kapljico! Na kumski gori se je že 26. avgusta novo vino točilo in mahoma izpilo. — Preteklo saboto, namreč 9. t. m., je vrli mož trebovske fare s svojim hlapcem v vinogradu na straži bil, da bi tatove odganjala. Okoli 11. ure grejo ponočnjaki tikoma mimo nograda, in ker eden izmed njih straži hudo zabavlja, stopi mož za njim; zgrabita in vržeta se, in ko se zopet na noge spravita, vdari tolovaj moža tako silno po glavi, da junaško močnega, čez 6 čevljev velikega moža ubije. Kaj bo še le pri pijači letošnjega vinca, ako se že pri grozdju pobijajo? Bog pomozi!

Iz Postojne. Kaj hočem vam zopet pisati od Pivke in Reke? Poprašuje se, večkrat: kako je pomagati Notranjcem? Drugač gospodariti, drugač delati. Prav; jez pristavim še eno, ki sicer ni nova, pa jo je treba le in sicer glasno oklicati: Ceste, ceste napravljati. Novo cesto delajo zdaj, od Št. Petra v Reško dolino in dalje proti Bistrici na Reko; dela se dosti marljivo, morebiti bo poglavitna reč to jesen dovršena. Vendar bati se je, da bi pri dodelovanji te ceste ne prišli novi zadržki; možje namreč, ki so cesto prevzeli, niso dosti ročni plačevavci, in delavci tudi zastonj ne delajo radi; marsiktera tožba je bila že pri gospóski za tega voljo ravnana. Pa cesta po Rebrnici v Vipavo je še zmiraj pri starem; delajo načrte, poprej je šlo za 20.000, za 30.000 gld., zdaj pa čez 100.000 gold. To se pravi toliko, kolikor delati je ne; zakaj, ko bi bil načrt poprej in na manjše stroške izdelan, lahko bi bil zadnji državni zbor prenaredbo te ceste dovolil; zdaj vendar se sme upati, da bo s to cesto resničen in zdaten začetek; pretečeni teden je stavbno vodstvo vso to cesto na tanko pregledalo ter se prepričalo, da se dá izpeljati zložno, brez velicih stroškov in tudi v dosti naglem času. Pa enaka je tudi s stranskimi cestami. Iz Postojne na pr. ni ceste v jamski sloveči grad, ne v studensko farno vas; proti Hrenovicam se gré po velikem ovinku, le v Slavino se vozimo naravnost. Po Gorenskem in po Dolenskem je to sicer večidel drugač; vendar pa vem, da na beljaški cesti se še zmiraj na vkreber in na vzdol vozari, in da na novomeški cesti še zmiraj stojí grdi Peščenek pri Višnjigori. Taka je s tistimi deželami, ktere nemški zgodovinarji imenujejo: „die südöstlichen Marken Deutschland's!“ Res taka je, še železnice nam ne privoščijo iz Karlovca ali iz Šent Petra na Reko; in ubogim Istrijanom manjka še vedno pravih cest, ker le tukaj in tamkaj je izdelan kak kos poti. — Uni dan sem pisal nekaj o Reki, pa ne o tisti, ki stojí tik morja in je mesto, ampak o tisti, ki po strugi teče mimo Bistrice na Notranjskem, gré pri Št. Kancijanu na primorski meji pod zemljo, in izhaja pri Devinu zopet na svetlo, ter se veli Timav, je tedaj voda. Ta voda tedaj se je že od majnika sèm veliko spredaj, za 1500 sežnjev pred Št. Kancijanom ponikovala v zemljo, kjer so jo mnoge luknje in sisavke pile, tako da je sedem ali osem malnov stalo na suhem. Kar je bilo pa pred 18. avgustom več dežja, se je vodna struga zopet napolnila, in luknje so se zopet zamašile. Kaj tacega se pri Reki ne godí po navadi, le pred nekterimi leti pomnijo ljudjé enako dogodbo, pa le za kratek čas. Drugač je na pr. pri Pivki; ta je pri Št. Petru in pri Prestranku o poletji vsa suha, le pri Postojni ima njena struga nekaj vode, ki prihaja od Nanošice.

Iz Metlike na Dolenskem. — 2. dne t. m. so bila potrjena pravila čitavnici naši, ki se bo zdaj brž ustanovila. Bog daj srečo in obilo udov narodni napravi!

Iz Predoselj 13. sept. —n— Veliko se dandanašnji govorí in piše, kako bi se dale ljudske šole zboljšati in omika vcepiti prostemu ljudstvu. Al ker manjka djanske podpore, se le počasi boljša stan farnih šol na kmetih. Pač hvalevredni so tedaj domoljubi, ki ne le z besedo, temuč tudi v djanji podpirajo ljudske šole in tako pomagajo, da se širi vsakemu narodu živo potrebna omika. Tak radodaren domorodec je ljubljenec našega naroda — gosp. baron Anton Zois. Vem sicer, da ne išče očitne hvale, vendar ne morem si kaj, da ne bi — drugim v izgled — ne naznanil dragim „Novicam“ vesele dogodbe v nedeljo 10. dne t. m. Po večletni navadi je ljudomili gospod baron tudi letos pridnim učencem in učenkam farne naše šole, kteri so bili pri očitni šolski preskušnji po navadi obdarjeni in pohvaljeni, slovesno delil še posebna darila. Omenjeno nedeljo popoldan je namreč povabil gospod baron zunaj učenčekov tudi častitega gosp. dekana J. Reš-a in dva druga gospoda iz Kranja, domača dva gospoda duhovna, gosp. učitelja in srenjskega župana. Prišlo je bilo tudi še druge gospôde iz Kranja in več domačih ljudí gledat te lepe slovesnosti. Po dokončani popoldanski službi božji se je zbralo 30 odločenih učencev in učenk v šolskem poslopji in od tod so šli paroma z novo šolsko zastavo, spremljani od gg. fajmoštra, kaplana in učitelja v brški grad, kjer jih je pod lipami čakala blaga baronova rodovina z drugimi povabljenimi gospodi. Preveselo je bilo viditi, kako vljudno so se vsi Zoisovi z šolskimi otroci pogovarjali. Še posebno pa ste vsem dopadli gospá baronovka de Treaux (Detrô), rojena Zoisova in njena mala hčerka, obe napravljeni v národni obleki z belima pečama na glavi. V petji dobro izurjeni šolarji so potem pod vodstvom gosp. učitelja Saje-ta peli s krepkim glasom več kratkočasnih in svetih pesem, in poslednjič cesarsko. Po dokončanem petji je gosp. baron dal darila deliti, in sicer dečkom po svoji vnuki, slovenski gospodičini, in dekletam po svojem vnuku vpričo vseh povabljenih gospodov. Najpridnejši otroci so dobili lepo vezane koledarčke za l. 1866 in Cvetnike, ktere je družba sv. Mohora na svetlo dala, drugi vsi pa so dobili vsak veliko pratiko za prihodnje leto. Vrh tega je vsak prejel srebern goldinarsk tolarček. Gospod dekan zdaj otroke v prijaznem nagovoru opominjajo, naj bodo preblagemu g. baronu vedno hvaležni, svojo hvaležnost pa naj zlasti z lepim obnašanjem povsod razodevajo, da bodo s tem pokazali, kaj so se naučili v šoli. Potem je mila gospa baronovka otrokom pri pogrnjeni dolgi mizi pod lipami postregla s primerjeno malo južino. Ko so se vsi obdarjenci preveselo najužinali, so za slovo zapeli pesmico: „Svetlo solnce se je skrilo“ in zahvalivši se za prejeta darila g. baronu, ki je vsakemu prijazno roko podal, se pri odhodu poslovijo z navdušenim izklikom: Bog živi našega g. barona! — Pa tudi vas! — bilo je prijazno slovó g. baronovo. In prevesel je vsak koračil na svoj dom, desetkrat ogledovaje, kar je dobil. — Da so bili tudi povabljeni gospodje gostoljubno postreženi v hladni senci pod lipami, mi ni treba popisovati. — Bila je zares ta narodna slovesnost vesela za otroke in pričujoče goste, pa tudi spodbudna za starše, ki vidijo, kako se ceni nauk ljudske šole, ki je podlaga omiki, ktera kmeta v bolji stan pelje dandanes, ki je toliko težaven, da le pridna roka pa bistra glava s pripomočjo božjo zmagujete. — Bog nam daj le več tacih rodoljubnih radodarnih domorodcev in prijatlov ljudskih šol! — 6. t. m. ste v Predosljah pogorele dve hiši z

druzim poslopjem vred. Eden pogorelcev je ravno lansko leto zavaroval svoje pohištvo in bo zdaj gotovo podporo prejel. Drugi pa je bil tudi poprej več let zavarovan, al pred dvema letoma je nehal odrajtovati plačilo za zavarovanje, — se vé, da se zdaj kesà; al prepozno. Ker je v naši fari od novega leta sem že štirikrat gorelo, morali bi pač vsi gospodarji spoznati potrebo, da si zavarovajo svoja pohištva, tolikanj bolj, ker so bili z lece po svojih duhovnih pastirjih že dvakrat žive te potrebe opominjani. Al žalibog, da nekterim je vse podučevanje bob v steno; še le, ko jih nesreča zadene, se jim očí odprejo! Tema dvema pogorelcema je tudi naš dobrotljivi gosp. baron vsakemu po 10 goldinarjev podaril in nekterim, ki so posebno srčno se obnašali pri gašenji ognja, tudi premijo podelil, vsakemu po goldinarsk tolarček. Ker je pa bilo tudi v cerkvi darovanje za uboga pogorelca, jima ne bo treba drugod beračiti, kar se sicer tako pogostoma godí.

Iz Kranja 18. sept. — Beseda v čitavnici naši v nedeljo je zadovolila vse, ki so bili prišli od blizo in daleč, kajti „Županova Micika“ se je vršila tako dobro, da od konca do kraja ni prenehal smeh. Gosp. G (župan) in gospod M. (zakotni pisač „Glažek“) sta tako izvrstno se vêdla, da bi vsakemu javnemu gledišču čast delala; obá sta prevzela nalogi svoje iz posebne prijaznosti do narodne čitavnice naše. Vodó bi nosili v Savo, ako bi gosp. G., ki vam je že v čitavnici ljubljanski igral „župana“, na dolgo in široko hvalili; znano vam je dosti, da v tacih rolah ga nima mojstra nad seboj, in če je on imponiral z mirnostjo svojo, je gospod M. kot „Glažek“ se sukal kot živo srebro in silil poslušavce v neprenehani smeh, ki je celó takrat vrh vrha dosegel, ko je s šaljivimi kupleti, ktere si je sam zložil, pikal na mnoge straní in v dobrovoljni šali povedal vsakemu svoje. Pa tudi gospodičina M. G., ki je predstavljala „vdovo“, in gospodičina K., ki je igrala „Miciko“ — obé ljubeznjive Slovenki — kakor tudi gosp. S., ki je bil „Anže“ in je z lepim svojim glasom pel Fleišmanovo „Kranjski fantje“, in pa gospoda M. in R., ki sta predstavljala mestjana, ktera nista „naše gore lista“, so marljivo pripomogli k dobremu vspehu, tako, da se je igra dovršila v občno zadovoljnost brez vse spodtike — razun tiste, ki jo je delalo včasih nevbogljivo zagrinjalo. Tudi čveterospev pod oknom Micikinim je storil svojo dolžnost. Pevovodja ljubljanske čitavnice gosp. Fabjan, ki je bil po naključbi ta dan v Kranji, je petje spremljal na glasoviru. Po dovršeni igri je mladi svet čvrsto rajal, mnogo pa se jih je vsedlo za pogrnjeno mizo, kjer so prav zadovoljni bili s hitro in prijazno postrežbo. Tako se je zopet danes videlo v čitavnici naši, čez in čez polni, da le tukaj, kakor neka naša pesmica pravi, je „pravo veselje domá.“ Hvala za veseli večer čitavničinemu vodstvu. Le več tacih prihodnjo jesen in zimo! In če tudi v gledišćinih igrah ne more biti vselej vse izvrstno, vendar sega v srce, kar iz srca pride; kdor se vadi, se navadi; hudobne kritikarje pa tiramo — na Grintovec.

Iz Zagorice. V 37. listu ste, drage nam „Novice“ slovesnost, odločeno na 26. dne t. m. preslavnemu našemu Vegu na čast, že vdrugič slovenskemu svetu oznanile ter rekle: „Dajmo, da se udeležimo te svečanosti, ki jo napravijo — neznane nam roke.“ Povejte toraj vsem svojim čitateljem, da to slovesnost sta osnovala dva Dunajčana J. Wagner in J. Bergman, kterima se je pridružila vsa fara moravška. Spominka: eden za cerkev sv. Križa, eden pa na rojstno hišo Vegovo, prideta do 23. dne t. m. po železnici na Laze, tam ostaneta do 26. dne t. m. do sedmih zjutraj; ob tej uri ju slovesno prevzame fara moravška, ju prenese do poddružnice sv. Križa; ondi ju razpostavi na ogled, razloži občinstvu v primernem ogovoru nju pomén, opravi sv. mašo, in po sv. maši izročí enega cerkvi, druzega pa rojstni hiši Vegovi. Po vsem tem bo majhno razveseljevanje v Zagoríci.

Jernej Petrka, Vegov vnuk.

Iz Ljubljane. *(Iz mestnega zbora.)* Kako važen za ljubljansko mesto je bil prvi predlog, ki je prišel kot nujin predlog v seji 15. dne t. m. na vrsto, kazalo je to, da 24 odbornikov (kar že davno ni bilo) se je snidlo v zbor, ki je enoglasno potrdil dr. Schöpplnov predlog: da mesto želí kupiti grajščinico „pod turnom“ (Tivoli) z dotičnim zemljiščem, ki je zdaj lastnina Njih Velič. presvitlega cesarja, in da se župan pooblastí, da dovrši to željo mestnega zastopništva. Ako ne ostane to posestvo cesarjevo, treba, da bode mestno, ker le tako se ohrani „najlepša okolica ljubljanska“ odprta Ljubljančanom, kakor je bila dozdaj; ako pride v privatne roké, po nji je! Žemljišče te grajščinice obsega razun poslopij 144 oralov senožet in njiv, 53 oralov pa gozda. Mestni odbor se trdno zanaša na milost Njih Veličanstva, da — ako se prodá ta posest — jo dobí mesto. — V tej seji je bilo tudi 24 Ljubljančanov sprejetih za mestjane z dotičnimi pravicami. Ker vsak v mestjanstvo vzeti Ljubljančan plača takso v mestno kaso in v kaso meščanske ubožnice, je v en hip došlo uni okoli 600, tej pa okoli 200 gold.

— Gosp. dr. Munda je izvoljen za advokata v Radoljci na mesto dr. Tomanovo. — Gosp. profesor Pletršnik, že imenovan za profesorja gimnazije kranjske, pride na gimnazijo goriško.

— V mnogih dunajskih časnikih se bere, da ministerstvo namerava prihodnjim deželnim zborom v posvet predložiti načrt nove organizacije ces. okrajnih (kantonskih) gosposk, da bi se prenaredba ta vjemala z vpeljavo srenjskih zastopništev. Kakor se kaže, utegne to res tako biti, ker tudi v Ljubljani bode te dni pri gospodu ces. kralj. namestniku posvetovanje o prihodnji organizacii kranjskih okrajnih gospósk.

— „Triglav“ piše, da v poslednji seji zdravstvene komisije je okrajni predstojnik gosp. Pajk, ud te komisije, naznanil dve napaki, ki naj bi se brž odpravile; ena je, da za klanje namenjeno živino imajo nekteri mesarji po več dni zaprto brez klaje, da uboga žival gladna strašno tuli, — druga napaka pa, je rekel, je ta, da se mesarji ne držé tarife pri prodaji govejega mesa in da bolje kose prodajajo po 2 in 3 krajc. dražje, revniši ljudje pa morajo potem s slabejim mesom zadovoljni biti. Namestnikoma magistrata in c. k. policije je bilo naročeno, naj se odpravite te napaki.

— Tudi „Južni Sokol“ je dobil častno povabilo od odbora mariborske čitavnice, da se udeleži tamošnje velike svečanosti 24. septembra t. l. v spomin neumrlega škofa Slomšeka. Vabijo se tedaj k tej svečanosti vsi „Sokolci.“ Nadjamo se, da se jih omenjeni dan v Mariboru toliko več snide, ker se obhaja vsem Slovencem jako zanimiv dan, in ker je takrat ob enem razstava gospodarska. Stroški za železnico so za „Sokolce“ na pol znižani, in se dobivajo dotični „certifikati“ pri društvenem tajniku gosp. Ravnikarju.

— „Južni Sokol“ je sklenil, da se udeleží svečanosti Slomšekove 24. dne t. m. in se ta dan prvikrat pokaže rodoljubom štajarskim. Drug sklep pa je bil, da obletnico svojo, vzajemno s svojimi kranjskimi tovarši, praznuje v Mengšu. Obá ta sklepa sta se v nedeljo popoldne dovršila v veselem izletu čez Golovec na „zeleni hrib“, kjer je bil v gostivnici Selkerjevi posebno prijazno sprejet. — Dopoldne isto nedeljo se je dalo društvo „Sokolovo“ po Pogorelcu fotografiti.

— 11. zvezek Lukšićevih „Slavische Blätter“, zopet poln zanimivih sestavkov iz sveta slovanskega, donaša prevod „Mlade Brede“ gospé Luíze Pesjakove. „Mlada Breda“ je ena najkrasnejših narodnih balad slovenskih, ki jo je mnogo bolj dovršeno v našem „Koledarčku“ zapisal, kakor jo je iz ust svoje matere slišal izvrstni naš pesnik Rodoljub Ledinski, ki na čalost domovini že predolgo molčí. Srčna hvala gré tedaj rodoljubni gospej, da je „biser slovenski“ priobčila v nemški besedi, da svét, ki ne razume našega jezika, more ceniti tudi naše národne zaklade. Razodela je pa na polji domačega pesništva na vse strani marljiva gospá v tem prevodu iznova svoj izvrstni pesniški talent, tako, da se res srečne čislati moremo, da je gospá pisateljca naša!

— Prihodnjo nedeljo dosluženi fajmošter, marljivi pisatelj slovenski prečast. gosp. Janez Zalokar slovesno obhaja drugo svojo novo mašo v Št. Peterski cerkvi. Bog daj še čvrstemu starčeku ljubo zdravje mnogo mnogo let!

— V mestni glavni šoli pri Št. Jakobu se prične prihodnje šolsko leto s klicem sv. Duha 2. dan oktobra zjutraj ob 8. uri. Vpisujejo se učenci v to šolo že od 30. dne t. m.

— Poslednji list „Učit. Tov.“ popravlja iz gotovega vira število učencev, ki so lansko leto v ljudske šole na Kranjskem hodili, da ni jih bilo le 23.450, kakor „Oest. Schulbote“ pravi, ki je izpustil učence glavnih šol, ampak 28.559, — ter dodaja še dobro opazko, da „se iz tega še očitneje vidi, kaj in koliko je imela v sebi tista muhasta novica v „Laibach. Ztg.“ o rekrutih (da jih toliko ne zná brati ne pisati — se vé da nemški!)“

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Važno novico oklicuje današnji dunajski vladni časnik „Wien. Zeitg.“, da se skličejo na 23. novembra deželni zbori v vseh nemško-slovanskih deželah. Po takem ne bo letos več „ožjega“ državnega zbora, ki so ga kakor duše v vicah pričakovali centralističini liberalci. Erdeljski deželni zbor pa je že tudi sklican v Kološ (Klausenburg) na dan 19. novembra t. l. Osnova temu zboru je članek 11. od zakona 1791. leta s tem dostavkom, da vsak Erdeljčan, ki plača 8 gold. direktnega davka brez glavarine in priklad, more poslance voliti v oni zbor. Edina naloga temu zboru pa bode ta, da izreče svojo voljo o tem, ali hoče biti v zvezi z Ogrskim ali ne in v kakošni? Tako imajo priliko različni narodi Erdelje, da svobodno povejo svoje mnenje. To pa je še posebno pomenljivo v kraljevem sklicu tega zbora, da se nanaša na oktobersko diplomo in da prav ta zbor odločno imenuje „ustaven zbor“, po takem obsojuje Schmerlingovega od leta 1863. kot neustavnega, nepostavnega! To je velik udarec na sistemo prejšnjega ministerstva, ki se čedalje bolj razrušuje od zgorej doli, in da je po tem lahko razumeti, zakaj centralistični časniki tako silno kričijo od zora do mraka in vse strahove panslavizma, aristokratičinega gospodstva, „gaugrofov“, nazadstva (reakcije) itd. vlečejo na dan. Naj bi ti „Ritter von der traurigen Gestalt“, kakor jih neki časnik dobro imenuje, saj toliko čakali s svojim krikom in stokom, da bi ne morali jutri preklicevati, kar so danes rekli! Radovedno zdaj ves federalističini svet pričakuje, kaj bode sklenil zagrebški, kaj erdeljski zbor, da bode pravo za vse druge dežele in Avstrijo skupno, in da se ne izpolni, česar želijo Magjari, da „Avstrija je v taboru magjarskem“! — Avstrijska vlada je te dni prejela tista 2 milijona, ki ju ji izplača pruska vlada za pobotnico o Lauenburgu. — C. k. deželno poglavarstvo češko si nabira po okrajnih gosposkah podlage za premembo volitnega reda v deželni zbor. — Veliki skupščini županije zagrebške in požeške dvornemu kancelarju Mažuraniću poklonite zaupnico, které — zelo potrebuje sedanji čas. — Kolera se vleče bolj v zahodne dežele in se ne bliža cesarstvu našemu. Govejа kuga pa se je iz Ogrskega zatrošena pričela zopet v doljni Avstrii. — Unanje vlade, kakor angležka, ruska, francozka ostro grajajo pogodbo, ki ste jo pruska in avstrijska v Gaštajnu sklenile o Šlezvik-Holštajnu. — Glasoviti general Lamorciere, ki je poslednjič bil vojskovodja papeževe vojske in veliki protivnik cesarstva francozkega, je 12. t. m. umrl v Belgii.

Denarni zapisnik Matičini.

Novi udje:

a) kot ustanovnik:

Gospod Auer Juri, pivovarniški oskrbnik v Ljubljani .	10 gold.

b) z letnim doneskom:

Gospod Kapus Janez, župnik v Pečah	2 gold.
„ Krišnicka Dragotin, računovodja pri c. k. rudniški upravi v Hallstadt-u v gornji Avstrii . .	2 „
„ Črne Avgust, pek v Litii	2 „
„ Elsbacher Andrej, trgovec v Laškem	2 „
„ Rumpler Maks, župnik v Lipoglavu za l. 1864 in 1865	4 „
„ Prijatelj Štefan, župnik pri sv. Katarini . . .	2 „
	24 gold.
Z doštetimi poprejšnjimi	1443 „
Skupaj	1467 „

Stari udje, ki so plačali za 2. leto:

a) ustanovniki:

Gg. Bratkovič Andrej, Brolih Matija, Globočnik Anton, Globočnik Janez, Remec Primož, Trstenjak Davorin = 92.

b) Letniki:

Gg. Gnjezda Janez, Gradišnik Luka, Hohn Hugon, Kajdiž Tomaž, Kragl Martin, Kranjec Tomaž, Rath France, Šivec Janez, Varl Juri, Vidmar Janez, Vomberger Blaž, Zadnik Simon, Završnik France, Zupančič Janez, Žnidaršič Urban = 137.

V Ljubljani 12. septembra 1865. Dr. Jer. Zupanec.

Listnica vredništva. Gosp. ** v Celovcu: Hvala lepa za Vaš dopis; odprl nam je še več pogleda za koulise, kakor ga že imamo; čez 7 let — pravi narodna naša prislovica — utegne vse prav priti. Vaše misli o J. O. so tudi popolnoma naše. Obljubljenega nam stavka radovedno pričakujemo, ker o naselitvi na K. nam ni znano kaj posebno vabilnega. — Gospod P. T. v Hullu na Angležkem: „Novice“ prejmete pod naznanjenim napisom; gradiva iz obrtnijsko-kupčijskega ozira ali kar sicer utegne koristiti čitateljem našim ali jim zanimivo biti, ne bode Vam premalo; prosimo tedaj. — Gosp. J. G. V. v T: V popravek dopisa iz Trsta v 36. listu, ki se tiče g. Slavolj. Godina, radi vzamemo sledeče vrstice iz Vašega pisma; vse drugo, oziroma na oni dopis čast. našega dopisnika, ne spada v to zadevo. „Zakaj da prav za prav so tega dijaka v tukajšni gimnazii leta 1864. vpisali za Italijana (Laha), ne znava ne jez, ne on, ker v tem noben človek naju ni kaj poprašal. Čudila sva se temu. Ni tedaj res, da se je omenjeni dijak sam dal vpisati za Italijana, in da je vnet za laško kulturo, marveč se je slovenščine marljivo učil in zmiraj rad bere slovenske časnike in knjige.“ — Gosp. A. V.: Pesmica „za slovo“ je čisto osebna, ne gré tedaj v glavni list „Novic.“

Popravek. V poslednjem listu „Novic“ v dopisu iz Senožeč je izostala črka g. dopisnika **M.**

Kursi na Dunaji 19. septembra.

5 % metaliki 67 fl. 75 kr.	Ažijo srebra 107 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 72 fl. 25 kr.	Cekini 5 fl. 13 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Tiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.